

Wiktor Hahn

Wincenty Śmiałek

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 36/3-4, 391-393

1946

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WINCENTY ŚMIAŁEK

Nie obfity w zdarzenia zewnętrzne jest żywot Wincen-
tego Śmiałka — typowy dla pedagoga i uczonego tego typu,
jakim był Zmarły, nie szukający przez całe swe życie roz-
głosu, pracujący wyłącznie dla przewodnich idei, jakie, sobie
wytknął.

Wincenty Śmiałek urodził się 18 lipca 1863 r. w Wólce
Grodzickiej (w powiecie przeworskim), nauki gimnazjalne
ukończył w Rzeszowie, po czym uczęszczał na Wydział filozo-
ficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1884—1889, stu-
diując tu przede wszystkim filologię klasyczną, nadto archeo-
logię, historię sztuki i literatury polskiej. Najwięcej zawdzię-
czał Kazimierzowi Morawskiemu, który wpoił weń tak głębo-
kie ukochanie kultury klasycznej. Mając specjalne zamiłowanie
do studiów archeologicznych, pogłębił je, słuchając wykładów
archeologii w Uniwersytecie wiedeńskim w r. 1889/90. Postą-
nowiwszy poświęcić się zawodowi nauczycielskiemu, złożył
egzamin nauczycielski z filologii klasycznej na całe gimna-
zjum. Doktorat filozofii uzyskał w r. 1891 w Uniwersytecie Ja-
giellońskim. Wykształcenie swe uzupełnił licznymi podróżami
naukowymi, zwłaszcza do Włoch i Grecji. Służbę nauczycielską
rozpoczął w r. 1889; uwieńczeniem jej było uzyskanie posady
dyrektora gimnazjum IV im. Jana Długosza we Lwowie w r.
1907, na którym to stanowisku pozostał do r. 1929.

Od r. 1913 był współpracownikiem Komisji Filologicznej
Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie, członkiem Pol-
skiego Związku Historyków Sztuki w Krakowie, członkiem
czynnym Tow. Naukowego we Lwowie.

Przeszedłszy na emeryturę, resztę życia poświęcił Tow.
Filologicznemu we Lwowie, w którym działał z wielką korzy-
ścią dla Towarzystwa, najpierw jako wydziałowy, a potem
jako kilkoletni jego prezes. W uznaniu położonych zasług
otrzymał godność członka honorowego tegoż Towarzystwa.
Zmarł 22 kwietnia 1943 we Lwowie, przeżywszy 79 lat. Pocho-
wany został na cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie w Wiel-
ką Sobotę.

Na pięknym wieńcu, złożonym na grobie Zmarłego, umie-
szczono lapidarne, lecz jak wymowne słowa: „Wychowawcy

i uczonemu — Uczniowie i przyjaciele“. W tych dwóch wyrazach ujęto dwa najważniejsze rysy Śmiałka — wychowywanie bowiem i nauka stanowiły hasło całego jego życia. W tym wzajemnym działaniu pierwiastek pierwszy odnosił i odniósł zwycięstwo nad drugim — bo Śmiałek był przede wszystkim pedagogiem. Nazwisko jego jako wychowawcy było, jak słusznie podkreślono, niejako hasłem, programem, przykazaniem dla innych. Mógł służyć jako wzór idealnego nauczyciela, któremu los uczniów powierzonych jego opiece nigdy nie był obojętny. Kształcił ich dusze, charaktery, wskazując im cnotę i naukę jako naczelną drogowskazy życia. Jako dyrektor nad wszystko umiłowanej przez siebie szkoły podniósł ją na wyżyny największego rozwoju w całej jej historii. Ustąpienie jego z zawodu nauczycielskiego po 40-letniej pracy pedagogicznej przyjęli uczniowie i pracujący razem z nim nauczyciele z wielkim smutkiem, czemu dano wyraz w pięknej uroczystości pożegnalnej urządzonej dla przechodzącego w stan spoczynku ukochanego dyrektora.

Praca pedagogiczna nie pozwalała Śmiałkowi na rozwinięcie szerszej działalności naukowej; mimo wielkiej wiedzy, doskonałej znajomości literatury klasycznej nie wydał żadnej obszerniejszej pracy. Ale nawet te drobne rzeczy, jakie wyszły spod jego pióra, świadczą o należytej metodzie naukowej i głębokim wnikięciu w ducha starożytności klasycznej. W pracach swych przeważnie uwzględniał literaturę rzymską, mniej grecką, archeologię, w niektórych dotykał spraw polskich.

Jak pojmował wzniośle kulturę klasyczną, o tym mogą świadczyć następujące jego słowa w artykule „Pół wieku pracy naukowo-wychowawczej“: „Mimo przewartościowania wszelkich wartości, starożytność nie przemija swoją sztuką, filozofią, państwowością i kulturą cielesną. Jeżeli my kultywujemy ugruntowaną w naszej tradycji wiarę w żywotność pierwiastka humanistycznego, który jako praźródło kultury zachodnio-europejskiej jest najlepszym z kulturą ojczystą łącznikiem i najlepszym jej ilustratorem, to wyznajemy, że ta starożytność — to nie antyk wart rupieciarni lub choćby szacownego lamusu, ale kształtujący i kształcący czynnik życia duchowego“.

Podnosi dalej we wspomnianym artykule, że kultura klasyczna blaskiem swym rozświetliła drogi kultur narodowych, wśród których znalazła się i nasza. „Chować dzisiaj to światło pod korzec, znaczyłoby skracać horyzont, który przed oczyma młodzieży jest obowiązkiem szkoły otwierać w cenie i ocenie naszej twórczości.“

Wykazawszy wpływy kultury klasycznej na życie rozmaitych narodów, twierdzi, że kultywując ją nikt nie myśli o kopiowaniu starożytnych, chodzi o linię twórczą dla piękna nowoczesnego. „Tę rolę hodegetyczną spełnia starożytność

w kształceniu młodzieży, wzmacniając coraz bardziej słabnące dziś u niej poczucie językowe, orientując w labiryntowych skrętach dzisiejszego piśmiennictwa, jasnym kierunkiem myśli starożytnej, zaprawiając do rozwiewającego się w dzisiejszym myśleniu zmysłu historycznego. Zaiste, my językami klasycznymi nie marnujemy młodości naszych uczniów, jak to pobieżnemu utylitaryzmowi chwili się wydaje. Rola klasycyzmu nie zamknęła się. Współczesność skłania się ku jakiejś syntezie dawno dyskutowanych poglądów o *vita activa* i *vita contemplativa*. Europa idzie ku nowemu odrodzeniu.“

Całe życie Śmiałka było takim *vita activa* i *contemplativa*, a naczelnym hasłem nowe odrodzenie.

Wątlego zdrowia, był silny duchem. Podziwiać trzeba było, jak duch w tym słabym ciele pokonywał trudności fizyczne. Był zawsze żywy, stale myślący o pracy dla społeczeństwa. Niezmiernie wartościowy jako charakter, pozostawia po sobie pamięć duszy prawdziwie szlachetnej.

Znając przez długi szereg lat Zmarłego, z rzewnym uczuciem piszę o nim tych kilka słów wspomnienia, mając Go jakby żywego przed sobą, pełnego zawsze młodzieńczej istotnie werwy, prawdziwego zapалу dla celów przez siebie ukochanych.

Materiały bio-bibliograficzne :

1. Sprawozdania Towarzystwa Naukowego we Lwowie. Lwów, I, 1921, str. 36.
2. Kucharski, Władysław. Przegląd historyczny 50-lecia Gimnazjum IV im. Jana Długosza we Lwowie. Lwów 1928 (O Śmiałku str. 19, 21, na str. 19 i 131 dwa portrety Śmiałka).
3. Śp. Wincenty Śmiałek. Gazeta Lwowska. 1943, nr 103, str. 3 (nekrolog).

Spis prac Śmiałka podaję w mojej 1) Bibliografii filologii klasycznej i literatury humanistycznej w Polsce za lata 1891 do 1910. I—VIII. Lwów. 1894—1914 i 2) Bibliographia philologiae classicae et humanisticae Polonorum a. 1911—1925. Leopoli 1929.

Wiktor Hahn